

- проведення спільних нарад, колегій і конференцій суб'єктів взаємодії для визначення основних напрямів координаційних заходів, аналізу наслідків і визначення заходів щодо усунення недоліків;

- проведення спільних занять суб'єктів координації, у тому числі з запрошенням представників інших відомств, навчальних закладів, науково-дослідних установ для підвищення кваліфікації та професіоналізму [1, с. 101].

Звичайно, не всі ці методи повинні бути відображені у відповідній статті закону, але, принаймні мають бути закріплені на міжвідомчому рівні – шляхом спільних наказів, розпоряджень і т.д. Між зацікавленими органами (підрозділами) чи профільним міністерством.

Висновок: На нашу думку, належним чином урегульований і унормований (як на законодавчому, так і міжвідомчому рівні) механізм координації діяльності правоохоронних органів України у процесі оперативного-розшукової діяльності на залізничному транспорті дозволить захистити економічні інтереси держави в цій сфері, запобігти злочинним проявам, підняти рівень безпеки і комфорту перевезень для громадян та організацій.

Використана література:

1. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: підручник / О.С. Захарова, В.Я. Карабань, В.С. Ковальський (кер. авт. кол.). - Відп. ред. В. Маляренко. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 376 с.

2. Аркуша Л.І. Проблеми взаємодії та інформаційного забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з економічною організованою злочинною діяльністю // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності/ Збірник наукових статей / За ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. - Бібліотека журналу "Юридичний вісник". - Одеса: ФЕНИКС, 2003. - С. 109-117.

УДК 351.746.2:343.9:343.352

С.А. Сумський

■ З'ЯСУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЕРЖАВНИХ КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ■ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті аналізуються правові засади протидії хабарництву, визначається компетенція державних контролюючих органів з метою ефективного оперативного-розшукового забезпечення антикорупційної політики

Ключові слова: *оперативно-розшукова діяльність; хабарництво; корупція.*

В статье анализируются правовые основы противодействия взяточничеству, определяется компетенция государственных контролирующих

органов с целью эффективного оперативно-розыскного обеспечения антикоррупционной политики.

Ключевые слова: *оперативно-розыскная деятельность; коррупция; взяточничество.*

In article the legal aspects of struggle against bribery are analyzed, the competence of state controlling agencies are described

Key words: *operational detection; corruption; bribery.*

Постановка проблеми. Системний аналіз чинного законодавства дає підстави дійти висновку, що нормативно-правове забезпечення протидії хабарництву та корупції складається з цілого комплексу актів, різних за предметом регулювання, масштабом вирішуваних питань, юридичною силою тощо. Так, на викорінення хабарництва та корупції в державному апараті спрямовані відповідні міжнародно-правові акти, положення Конституції України, законів України, постанов Верховної Ради України, указів та розпоряджень Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, відомчих нормативних актів тощо. Достатньо зазначити, що близько 100 різноманітних актів, затверджених Верховною Радою, виданих Президентом та Кабінетом міністрів України, містять безпосереднє згадування терміну "корупція" або "хабарництво" в тих або інших ракурсах.

Зрозуміло, що така кількість нормативно-правових актів вимагає їх впорядкування за певними категоріями з метою гідного наукового опрацювання. Якщо за критерій класифікації взяти предмет правового регулювання, то в цьому аспекті слід акцентувати увагу, як мінімум, на трьох блоках питань. Перший буде стосуватися визначення хабарництва як суспільно небезпечного діяння, його протиправної суті та відповідальності за нього, другий - безпосередньо нормативних приписів, які стосуються діяльності правоохоронних органів щодо виявлення, документування, попередження або розслідування хабарництва та інших корупційних злочинів, а третій торкатиметься різних аспектів нормативно-правового забезпечення роботи контролюючих органів як сутнісних умов їх функціонування.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у наукову розробку цих питань, їх окремих аспектів або суміжних проблем оперативно-розшукової діяльності зробили К.В. Антонов, П.В. Берназ, О.М. Джужа, Е.О. Дідоренко, О.Ф. Долженков, В.П. Захаров, І.П. Козаченко, В.А. Некрасов, Д.Й. Никифорчук, Ю.Ю. Орлов, В.Л. Ортинський, П.П. Підюков, М.А. Погорецький, В.Ю. Шепітько, М.Є. Шумило та

інші вчені. Водночас складність проблеми протидії хабарництву, недостатня розробленість її окремих аспектів і надалі зумовлює нагальну потребу детального дослідження зазначених питань.

Метою статті є визначення компетенції державних контролюючих органів з метою ефективного оперативного-розшукового забезпечення антикорупційної політики

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи спроби класифікувати нормативно-правові акти в контексті теми дослідження, до першої групи актів, які закріплює вихідні засади протидії хабарництву серед посадових осіб державних контролюючих органів, віднесемо, насамперед, низку правових актів міжнародного характеру: Конвенцію Організації Об'єднаних Націй щодо протидії корупції від 31 жовтня 2003 р., Конвенцію про боротьбу з корупцією, яка зачіпає посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав - членів Європейського Союзу, прийняту Радою Європейського Союзу 26 травня 1997 року, Конвенцію про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних комерційних угодах, прийняту Організацією економічного співробітництва та розвитку 21 листопада 1997 року, Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 27 січня 1999 року та Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією, прийняту Комітетом міністрів Ради Європи 4 листопада 1999 року.

Розвиваючи ідеї міжнародно-правових актів Конституція України¹ (ст.ст. 19, 28, 40, 41, 42) також встановлює принципи відповідальності держави перед особою, повагу її прав і свобод, зокрема в економічній сфері та галузі державного управління, фактично забороняючи зневажливе ставлення державних службовців до інтересів фізичних і юридичних осіб.

Забезпечуючи реальне наповнення прав і свобод громадян, гарантованих Конституцією України, галузеве законодавство також містить низку актів, що спрямовані на протидію корупції та хабарництву як протиправним явищам у сфері державного управління. Насамперед, у цьому контексті варто проаналізувати Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції"², який є профільним і спеціалізованим нормативно-правовим актом, що у систематизованому вигляді містить заходи із запобігання і протидії корупції в пу-

¹ Конституція України // Відомості Верховної Ради. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

² Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції" // Відомості Верховної Ради України від 07.10.2011р. - 2011. - № 40. - Стор. 1750.

блічній і приватній сферах суспільних відносин, відшкодування завданої внаслідок вчинення корупційних правопорушень збитків, шкоди, поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави. З метою забезпечення практичної реалізації та безумовного виконання нового антикорупційного законодавства було видано також Указ Президента України № 964/2011 від 5 жовтня 2011 р. "Про першочергові заходи з реалізації Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції"¹.

Центральною ланкою в правовому забезпеченні протидії хабарництва виступають і норми Кримінального кодексу України. Так, згідно ч. 1 ст. 368 КК України² одержання службовою особою в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабара, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища. Такі дії караються, згідно КК України, штрафом від п'ятисот до семисот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до одного року, або арештом на строк до шести місяців, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Кримінальним законодавством передбачено і кваліфіковані склади досліджуваного злочину. Так, згідно ч. 2 ст. 368 КК України передбачено відповідальність за одержання хабара у значному розмірі, ч. 3 - за одержання хабара у великому розмірі або службовою особою, яка займає відповідальне становище, або за попередньою змовою групою осіб, або повторно, або поєднане з вимаганням хабара, а ч. 4 - одержання хабара в особливо великому розмірі або службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

До групи нормативно-правових актів, що безпосередньо стосуються організації оперативно-розшукової діяльності в частині протидії хабарництву варто віднести КПК України, Закони України "Про оперативно-розшукову діяльність", "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю", "Про міліцію", "Про службу безпеки України", а також нормативно-правові акти відомчого характеру,

¹ Указ Президента України № 964/2011 від 5 жовтня 2011 р. "Про першочергові заходи з реалізації Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" // Офіційний вісник України від 21.10.2011 р. - 2011. - № 79. - Ст. 2901.

² Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-26. - Ст. 131.

що визначають організацію роботи оперативних підрозділів в цілому та роботу підрозділів ДСБЕЗ та БОЗ зокрема. Певний інтерес в контексті дослідження ставлять також Постанова Кабінету Міністрів № 1169 від 26 вересня 2007 року "Про затвердження Порядку отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації" та Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 28 березня 2008 року "Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства".

Жодним чином не зменшуючи значення вищеназваних нормативно-правових актів, варто визнати, що вагоме значення в правильному розумінні компетенції державних контролюючих органів як передумови якісного та ефективного оперативно-розшукового забезпечення антикорупційної політики відіграють і нормативно-правові акти, що визначають перелік, функції та повноваження вказаних органів державної влади, отже є сенс зупинитися на їх дослідженні більш докладно.

Хоча ці нормативно-правові акти, зрозуміло, не торкаються безпосередньо питань протидії корупції, проте вони прямо стосуються середовища, в якому оперативні підрозділи здійснюють пошук і фіксацію відомостей про протиправну діяльність посадових осіб зазначених органів. Здійснюючи керівний вплив на структурно-функціональну побудову органів державної влади, нормативно-правові акти, що стосуються статусу державних контролюючих органів, окреслюють певні умови їх діяльності, відхилення від яких і виступають об'єктом оперативної уваги.

Нагальна потреба у дослідженні статусу, повноважень і переліку контролюючих органів обумовлюється також проведеною в нашій державі у грудні 2010 року адміністративною реформою, через що функції окремих органів державної влади були скореговані та впорядковані відповідно до вимог оптимізації та зниження регулятивного тиску на сферу господарювання. Так, з метою удосконалення системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату, витрат на його утримання та підвищення ефективності державного управління, Указом Президента України № 1085/2010 від 9 грудня 2010 року "Про оптимізацію системи центральних органів

виконавчої влади¹ закріплено нову схему організації та взаємодії центральних органів виконавчої влади.

З урахуванням новітньої структури органів державної влади та їх функціонального призначення, до переліку контролюючих органів варто відносити такі центральні органи виконавчої влади або їх підрозділи: 1) Антимонопольний комітет України; 2) Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України; 3) Державна казначейська служба України; 4) Державна митна служба України; 5) Державна податкова служба України; 6) Державна пробірна служба України; 7) Державна санітарно-епідеміологічна служба України; 8) Державна служба геології та надр України; 9) Державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки України; 10) Державна служба експортного контролю України; 11) Державна інспекція України з безпеки на морському та річковому транспорті; 12) Державна служба України з лікарських препаратів і контролю за наркотиками; 13) Державна служба фінансового моніторингу України; 13) Державне агентство водних ресурсів України; 14) Державне агентство екологічних інвестицій України; 15) Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України; 16) Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України; 17) Державне агентство земельних ресурсів України; 18) Державне агентство лісових ресурсів України; 19) Державне агентство рибного господарства України; 20) Державна архітектурно-будівельна інспекція України; 21) Державна екологічна інспекція України; 22) Державна інспекція сільського господарства України; 23) Державна інспекція техногенної безпеки України; 24) Державна інспекція України з питань праці; 25) Державна фінансова інспекція України; 26) Пенсійний фонд України; 27) Державний департамент пожежної безпеки МНС України; 28) Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів.

Загальним нормативно-правовим актом, який визначає правовий статус більшості посадових осіб вищезазначених контролюючих органів є Закон України "Про державну службу". Окреслюючи загальні засади діяльності, статус державних службовців, які працюють в державних органах та їх апараті, вказаний акт містить також важливі з урахуванням теми дослідження положення, зокрема щодо легальної дефініції терміну "посадова особа". Так, посадовими особами відпо-

¹ Указ Президента України № 1085/2010 від 9 грудня 2010 року "Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади" // Офіційний вісник України від 17.12.2010 р. - 2010. - № 94. - С. 15.

відно до зазначеного закону вважаються керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій¹.

Прикладне значення положень Закону України "Про державну службу" виявляється в тому, що дозволяє відмежувати посадових осіб певного контролюючого органу від допоміжного персоналу. Керуючись нормами вказаного законодавчого акту, І.М. Троян класифікує службовців органів державного пожежного нагляду і виділяє: 1) представників адміністративної влади та посадових осіб (інспекторів пожежного нагляду); 2) спеціалістів (наприклад осіб, які займаються встановленням пожежної сигналізації); 3) допоміжний та обслуговуючий персонал (секретарі, діловоди). Виходячи з цієї класифікації автор встановлює наявність владно-розпорядчих функцій лише у представників адміністративної влади та посадових осіб, які виконують наступні обов'язки: а) здійснюють нагляд за виконанням на підконтрольних об'єктах вимог пожежної безпеки, надання приписів щодо усунення порушень вимог пожежної безпеки; б) здійснюють контроль за дотриманням протипожежних вимог будівельних норм, правил пожежної безпеки під час проектування та реконструкції об'єктів, приймають участь у роботі комісій з прийняття в експлуатацію будівель та споруд; в) здійснюють контроль за дотриманням ліцензійних умов підприємницької діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, умов дії дозволів на початок експлуатації і т.д.².

Вищенаведені міркування логично призводять до усвідомлення наступного важливого моменту з точки зору відстеження проявів хабарництва та оперативного обслуговування різноманітних сфер державного управління - потреби в чіткому розумінні компетенції посадових осіб конкретного контролюючого органу.

Наприклад, компетенція Державної пробірної служби України значною мірою пов'язана з перевіркою ліцензійних умов провадження господарської діяльності зі збирання, первинної обробки відходів і брухту дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, а також про-

¹ Закон України "Про державну службу" // Відомості Верховної Ради України від 28.12.1993 р. - 1993. - № 52. - Ст. 490.

² Троян І.М. Види державних службовців в органах пожежного нагляду / І.М. Троян // Право і Безпека. - 2010. - № 1 (33).

веденням в установленому законодавством порядку перевірок суб'єктів господарювання, які здійснюють операції з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, виробами з них та матеріалами, що містять дорогоцінні метали, а також скуповують, приймають у заставу і на комісію ювелірні та побутові вироби з дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, здійснюють торгівлю ними або надають посередницькі послуги в торгівлі, зберігають та експонують різноманітні предмети, що містять зазначені цінності, збирають і переробляють відходи та брухт дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння¹.

Компетенція Державної інспекції техногенної безпеки України обумовлена такими її завданнями як проведення перевірок стану готовності єдиної державної системи цивільного захисту та відповідних органів управління нею до дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, надання дозволів на початок роботи новостворених підприємств, введення в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих, жилих об'єктів та об'єктів іншого призначення, реєстрацією декларацій відповідності об'єкта вимогам законодавства з питань пожежної безпеки, якщо він не належить до категорії вибухопожежо-небезпечних об'єктів або об'єктів із масовим перебуванням людей².

Контрольні функції Державної архітектурно-будівельної інспекції України реалізуються через діяльність посадових осіб цієї установи, які мають повноваження приймати в експлуатацію закінчені будівництвом об'єкти та видавати відповідні сертифікати, реєструвати повідомлення про початок виконання підготовчих та будівельних робіт, декларації про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, декларації про готовність об'єкта до експлуатації та у визначених законодавством випадках відмовляти в реєстрації таких декларацій, перевіряти наявність у виконавця будівельних робіт сертифікати на будівельні матеріали, вироби і конструкції, приймати в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів тощо³.

¹ Указ Президента України № 461/2011 від 13 квітня 2011 р. "Про Положення про Державну пробірну службу України" // Офіційний вісник Президента України від 21.04.2011 р. - 2011. - № 12. - Ст. 627.

² Указ Президента України № 392/2011 від 06.04.2011 р. "Питання Державної інспекції техногенної безпеки України" // Офіційний вісник України від 26.04.2011 р. - 2011. - № 29. - Стр. 80.

³ Указ Президента України № 439/2011 від 8 квітня 2011 р. "Про Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України" // Офіційний вісник України від 26.04.2011 р. - 2011. - № 29. - Стр. 197.

Не заглиблюючись у висвітлення компетенції кожного із контролюючих органів, оскільки це може бути предметом окремого спеціального дослідження, вкажемо, що основні функції та напрями їх діяльності вказано у відповідних положеннях – Положенні про Державну податкову службу України¹, Положенні про Державну митну службу України², Положенні про Державну фінансову інспекцію України³, Положенні про Державну санітарно-епідеміологічну службу України⁴ і т.д. Достатньо чітко сфери відповідальності контролюючих органів (в частині ринкового нагляду і контролю продукції нехарчової групи) уточнено та розмежовано Постановою Кабінету Міністрів України № 573 від 1 червня 2011 р. "Про затвердження переліку органів державного ринкового нагляду та сфер їх відповідальності"⁵.

Такими, що мають відношення до діяльності більшості із зазначених державних контролюючих органів, варто визнати також Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності"⁶, Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності"⁷ та Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності"⁸, оскільки вказані акти містять концептуальні засади реалізації державної політики в сфері господарювання, визначають повноваження органів державного нагляду й контролю, галузеву компетенцію їх посадових осіб тощо.

¹ Указ Президента України № 584/2011 від 12 травня 2011 року "Про Положення про Державну податкову службу України" // Офіційний вісник України від 27.05.2011 р. - 2011. - № 37. - Стор. 74.

² Указ Президента України № 582 від 12 травня 2011 року "Про Положення про Державну митну службу України" // Офіційний вісник України від 27.05.2011 р. - 2011. - № 37. - Стор. 69.

³ Указ Президента України № 499/2011 від 23 квітня 2011 року "Про Положення про Державну фінансову інспекцію України" // Офіційний вісник України від 04.05.2011 р. - 2011. - № 31. - Стор. 11.

⁴ Указ Президента України № 400/2011 від 6 квітня 2011 року "Про Положення про Державну санітарно-епідеміологічну службу України" // Офіційний вісник України від 26.04.2011 р. - 2011 р. - № 29. - Стор. 122.

⁵ Постанова Кабінету Міністрів України № 573 від 1 червня 2011 р. "Про затвердження переліку органів державного ринкового нагляду та сфер їх відповідальності" // Офіційний вісник України від 10.06.2011 р. - 2011. - № 41. - С. 111.

⁶ Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" // Відомості Верховної Ради України від 20.07.2007 р. - 2007. - № 29. - Стор. 1001.

⁷ Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" // Відомості Верховної Ради України від 08.09.2000 р. - 2000. - № 36. - Ст. 299.

⁸ Закон України "Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності" // Відомості Верховної Ради України від 02.12.2005 р. - 2005. - № 48. - Стор. 2537.

Висновки. Отже, завдяки дослідженню положень вищеназваних нормативних актів, які визначають компетенцію державних контролюючих органів, створюються умови максимальної обізнаності працівників оперативних підрозділів про форму та зміст потенційних кримінальних процесів, що можуть мати місце при реалізації посадовою особою певного контролюючого органу своїх владних повноважень. Інакше кажучи, сфера реалізації контролюючо-розпорядчих функцій обумовлює характер рішень, які всупереч установленим правилам та нормам приймають посадові особи того або іншого контролюючого органу, а характер та наслідки цих рішень в свою чергу здійснюють керівний вплив на коло тих обставин, які підлягають викриттю, відстеженню та документуванню за допомогою сил, заходів та засобів оперативно-розшукової діяльності.

УДК 342.95(477)

І.В. Костенко

**РЕЖИМ ТАЄМНОСТІ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ УКРАЇНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Режим таємності в органах внутрішніх справ України при здійсненні оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: *режим таємності, оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукова справа, конфіденційна інформація.*

Режим секретности в органах внутренних дел Украины при осуществлении оперативно-розыскной деятельности.

Ключевые слова: *режим секретности, оперативно-розыскной дело, оперативно-розыскной деятельности, конфиденциальная информация.*

The mode of secrecy of realization operative-investigative action is in the organs of internal affairs of Ukraine.

Key words: *mode of secrecy, operatively is search activity, operatively is search business, confidential information.*

Вступ: У діяльності органів внутрішніх справ України особливе місце займає інформація з обмеженим доступом, яка не підлягає широкому розповсюдженню. Адже специфіка діяльності оперативних служб потребує забезпечення надійного збереження конфіденційної інформації.

Доцільно зазначити, що інформація стосується окремих форм, методів, прийомів і результатів діяльності органів внутрішніх справ щодо вирішення завдань боротьби зі злочинністю, зміцнення право-